

Honfoglaláskori sír Mezőmegyeren.

(Idetartozik az LVII. tábla.)

Június elején kis csomagot hozott a leánygimnáziumba egyik volt iskolatársam öccse és elbeszélte, hogy a mezőmegyeri határ egyik távolabb eső részén lévő tanyában, tapasztáshoz szükséges sárgaföld-ásás közben sírra bukkant a kanászgyerek. A feldúlt sírt ő maga is látta és a lelettárgyakból meg is ajándékozták. A magávalhozott csomagban honfoglaláskori lelettárgyak, éspedig: három domborított bronzdíszgomb és egy karperec voltak.

Mezőmegyer határának abban a részében van a tanya, amelyet a közelmúlt években Békés határából csatoltak hozzá. Közvetlen közelében van a szarvasi betonútnak és a békéscsabai határdűlő után következő első dűlő második tanyája. Gazdája: Kerepeczki János; tanyaszáma: 343.

A lelet körülményeiről a helyszínen azt tudtam meg, hogy a gödör környékét különböző építkezések és tatarozások alkalmával közel 30 négyzetméteren felásták már 4—5 ásónyomra, de soha semmit nem találtak. Most a kis kanászgyerekkel ásatták a földet a tapasztáshoz és annak az ásója akadt a csontvázba, amit ki is szedett darabonként, anélkül, hogy bárkinek is szólt volna. Az ember lábánál lókoponyát is talált és eközben kerültek napfényre a rozsdás vasak, gombok és karperecek.

A fiatal gazda már arról is tudott, hogy a karperecek a csontváz karjain voltak, a gombokat pedig a baloldalán fekvő lókoponya fölött, közvetlenül a koponya csontjaira símulva, az áll felé domborodó félkör mentén, mintegy 70 cm hosszúságban, egymástól egyenlő távolságban, domború részükkel felfelé találták. A tetem lábánál, illetve a lókoponya mellett voltak a rozsdakoloncok is.

A lelettárgyakból csak az a négy darab volt meg, amit magunkkal hoztunk. A másik karperecet az öregasszony, a rozsdás vasakat a gazda tette el.

A 6 éves kisfiú vezetett a gombok nyomára. A nekik jutó tizennégy gombot megfizették a kanással és ő az ólmögötti legelőn eldobálta az övéit: meg is talált egyet, a többi nem került elő. A kis kanász

az ő hét gombját beledobálta a disznófürösztöbe. Három gombot sikerült kihalásznia. A leleteket magamhoz vettem.

A tulajdonos hozzájárult, hogy a nyár folyamán tovább áshassuk az addig sértetlenül maradó lelőhelyet.

A hitelesítésre csak július folyamán kerülhetett sor. A feltárás nagyon kevés eredményt hozott. Az első alkalommal visszatemetett embercsontok és lókoponyadarabok felszínre kerültek ugyan, de sem magukkal nem hoztak, sem a későbbi gondos keresgélés során a környező háborítatlan földrétegekből kezeinkbe nem juttattak semmi lelettárgyat. A lókoponya eredeti helyének közvetlen közelében előkerült két mellső lópata, csüddel együtt, egyéb semmi.

A lelettárgyakból és a hitelesítés során tett megfigyelésekből arra lehetett következtetni, hogy a véletlenül feltárt sír valóban honfoglaláskori, éspedig olyan lovassír, melybe a lónak csak a koponyáját illetve fejét és a lábainak levágott csüdjeit temették el.

A lelettárgyak között táblája (LVII.) világosan beszél magáért. Ha nem is sikerült a gombok rendeltetését, illetve használatát — megfigyelések teljes hiányában — megállapítani, maguk a gombok bizonyosságai, hogy bőrre, vagy 2—3 cm vastag nemezre voltak nitelve. Nem gombok voltak tehát, hanem szerszámdíszek. Mindenik gomb hátsó felén nemcsak a forrasztott fémlábacskákat lehet jól látni, hanem azok közül több, négyszögletű fémlemezket visel, melyeknek nitelése olyan jó, hogy nem egy ma is forgatható, de azért egészen szilárdan áll. A gombok közül egy, díszítő elemei szerint különbözik a többitől. Bizonyosra vehető, hogy a sírban nem volt egyedül, csak a sír kifosztása alkalmával kallódtak el a társai. Majdnem kizárt, hogy esetleg hiányzó díszgombot a többitől elütővel pótolták volna. Egyéb-ként mind a két gombtípus legjobban hasonlít a törteli¹ lelet gombjaihoz. Abba a csoportba tartozik, amelyet a pilini², csornai,³ mándoki,⁴ tolnaszántói,⁵ sátoraljaújhelyi⁶ stb. leletek képviselnek.

Az egyik karperec erősen meg van kaparva, sőt reszelve. Ennek a műveletnek lett következménye, hogy éppen a középső részén szabadszemmel is jól látható, hogy rézzel forrasztották meg. Álpos, szakszerű vizsgálat ennek az eljárásnak nemcsak akkori technikájával ismertethetne meg bennünket, hanem talán eszközeivel is.

A karperecek olyanok, mintha kúp palástjából volnának kivágva az alaplappal párhuzamosan. Egyik végük kiszélesedő, a másik egyenes. Talán joggal lehet ebből a jelenségből arra következtetni, hogy ezt nem egyszerűen a bőrön viselték, mint ékszer, hanem ennek az volt a rendeltetése, hogy a bőr, vagy púszta ruha ujjának aljára varrt fülek, vagy alkalmazott bevágások réscibe fűzve, az ujjat

¹ J. Hampel: Alterthümer des frühen Mittelalters in Ungarn. T. 409.

² U. ott T. 334.

³ U. ott T. 345.

⁴ U. ott T. 383.

⁵ U. ott T. 408.

⁶ U. ott T. 502.

szorosan a csuklóhoz szorítsák. A karperecek ma is meglevő nagy rugalmassága is alátámasztja ezt a gondolatot.

A rozsdás vasdarabok bizonyára többet elárultak volna használatukról, ha hiánytalanul kezeink közé jutottak volna. Nem kell azonban túlnagy fantázia hozzá, hogy a meglevő és összeilleszthető darabokat kengyel részeinek ismerjük fel.

A mezőmegyeri út építése alkalmával a mostani lelőhelytől cca két és fél kilométerre ugyancsak honfoglaláskori lovassír került elő, ennek vasszerszámai sokkal jobb állapotban voltak, mert tiszta homokban feküdtek. Ezt is feldúlt állapotban látta először szakember és megfigyelésekre itt sem kerülhetett sor. Mindenesetre van jelentősége annak, hogy már másodízben kerül felszínre honfoglaláskori temetkezés a csabai határban, illetve annak közvetlen közelében, ha pedig utalunk arra is, hogy a békéscsabai Nap-utcában kora Árpádkori sírokat tárt fel e sorok írója (l. Dolgozatok 1933—34. 297. l.), annak bizonyosságát hordozzák, hogy itt is magyar élet volt a honfoglalás korában és az azt követő századokban.

Dr. Banner Benedek.